

Gondolatok a latin-amerikai valóságról...

SZTE JGYF Kiadó
Szeged, 2009
213 oldal, 2300 Ft

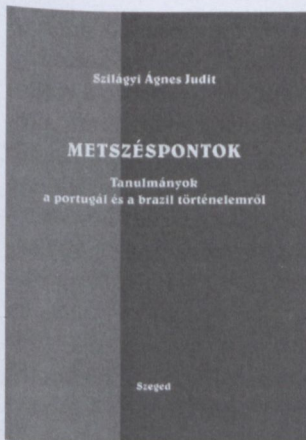
Latin-Amerika Európából, de főleg Magyarországról nézve egy távoli, egzotikus világként jelenik meg, mind a média által közvetített imázsban, mind a turizmust szolgáló propaganda-anyagban: az egyik oldalon ott vannak a vakító napfényben fürdő, hatalmas, homokos partok, a bikini-s, bronzbarna latinák; a másik oldalon az őserdő rengetege, a tolldíszes és nyilas indiánok, vagy az Andok lélegzetelállító havas csúcsai és színes kultúrái, a borsalinokalapos aymara nők színpompás szötteseikkel, kecsua férfiak pánsíppokkal vagy a magassípoli tavakon látható totora nádából készült kishajók. De Latin Amerikát jelentik a gerilla háborúk, Che Guevara és a Fényes Ösvény, az 1980-as évekbeli diktatúrák (Pinochet, Duvalier, García Mesa) kegyetlenségei, a feléledő indián mozgalmak, a hírhedt brazil szegénynegyedek, a favelák, és a mai fejlett argentin, chilei ipar – a szélsőségek kavalkádja.

A három most megjelent tanulmánykötet, bár témájában s megközelítésében különbözik egymástól, megegyezik abban, hogy mindhárom a hispán világról szól. A három könyv: dr. Anderle Ádám: *A történelmi minták és utak*, dr. Szilágyi Ágnes: *Metszéspontok* és dr. Dömény János: *Magyar diplomata Latin-Amerikában*.

Anderle Ádám kötetében a különböző tanulmányok átfogják a latin-amerikai valóságot, mind térben, mind időben, egy történész szemszögéből vizsgálja a térség országait, s többször keresi az európai párhuzamokat, összehasonlítva a két kontinens fejlődését, külön hangsúlyt fektetve Kelet Európára, ahol több hasonló jelenség alapján – úgymint a gazdasági függőség, a deformált és polarizált fejlődés – felveti a kérdést: „vajon tényleg olyan távoli-e az a világ?”

Szilágyi Ágnes a portugál és brazil történelemről ír, a két ország összefonódását és „metszéspontjait” vizsgálja, s egyben nagy érdeklődéssel tanulmányozza a magyar emigráció kérdését is Portugáliában és Brazíliában, hiszen az utóbbiban jelentős magyar kolónia létezik, melynek gyökerei a XIX. század elejére nyúlnak vissza. A kor lencséjén keresztül vethetünk egy pillantást az 1800-s évek kolóniáinak állapotára, ráadásul magyar szemszögből. Érdekessége a braziliai magyar közösségeknek, hogy bár már a sokadik nemzedék él ott, a magyar identitástudat még mindig erős bennük. Dömény János nagykövet pedig a diplomácia szemüvegén át és a személyes tapasztalat alapján elmélkedik e világ lehetséges jövőjéről.

A latin-amerikai valóság nagyon összetett, annak leegyszerűsítése, pusztán a könyvebb tanulmányozás céljából, nem hozná meg a várt eredményt.

SZTE JGYF Kiadó
Szeged, 2009
218 oldal, 2300 Ft

Latin-Amerikának, mint földrésznek egyik jellemzője, hogy a hatalmas, tágas területekhez egy polarizált gazdasági fejlődés párosul, míg egyes országok a leggazdagabb országokhoz hasonlóan haladnak, óriási léptékű iparosítással fokozatosan felzárkóznak a jóléti társadalmak mellé, addig mások, mint Bolívia, Peru, Haiti, még a modern kort megelőző idők vonásait is magukon hordozzák, mint amilyenek a rabszolgasorshoz hasonló munka és társadalmi viszonyok, illetve a kézművesség, mint a termelés meghatározó pillére, ugyanakkor a tradicionális autochton kultúrák hagyományai összefonódnak a modern kor vívmányaival, szimbiózisban élnek velük. Ha ehhez hozzátesszük a piacgazdaság pozitív és negatív jellemzőit, a hatékonyabb termelést, az állandó technikai újításokat, valamint párhuzamosan a munkanélküliség megnövekedését, a társadalmi kirekesztést, akkor lassan közeledünk a helyzet megértéséhez. Abban a társadalomban, ahol a „fejlődés” által az információ fontosabbá válik, mint maga a dolgozó, mint

a kétkezi munka, ott a munkanélküliség tulajdonképpen az iparosodás és a technológia szükségszerű következménye. De míg erre a szintre az európai társadalmak évszázadokon keresztül, többnyire fokozatos fejlődés útján értek el, addig a másik kontinensen mind az államok kialakulása, mind az iparosodás egy mesterséges folyamat eredményeként jött létre.

A latin-amerikai valóság összetettségét fokozza, vagy inkább bonyolítja a posztmodern hatása a térség politikai gondolkozására, mely szerint felbomlanak, relativizálódnak a korábban világos, átlátható kategóriák, mint amilyen a jó és a rossz, a bal és a jobb oldal, kapitalizmus versus hagyományos közösség-egységek, etc., s egy jótékony, szürke bizonytalanság von be mindent. Nagyon érdekes ezzel összevetni Dömény János írásait, melyekben épp ezekről a folyamatokról elmélkedik, mint lehetséges jövőről, azaz „a népakarat abszolutizálásáról”. Ezzel mintha az új populista kormányok előrenyomulását jósolná meg, ahol a különböző komponensek, a baloldali erők, a populizmus és az etnikumok egy zavaros masszába lesznek egybegyűrva, országonként egy-egy karizmatikus vezetővel, akik megpróbálnak a kontinensnek egy új, egységes képet kreálni, hogy így szálljanak szembe a globalizáció és a Fejlett Világ gazdasági és politikai erejével. Ez az új baloldalnak keresztelt blokk – mely magába foglalja Dél Amerika középső részét, Venezuelával az élen, de ide tartozik Ecuador, Bolívia, Brazília, Argentína és Chile baloldali értelmisége és kormányai – egy sajátos fejlődési folyamatot képvisel, melynek értelmezése a Latin-Amerika kutatókat módfelett heves vitákba kényszerítette, és egymással szöges ellentétben álló pólusokra osztotta.

A tradicionális kultúrák belépése a piacgazdaságba ugyanakkor megteremtette egy új és mohó piac megjelenését, a turizmusét, ami egyfajta abszurditást is magában hordoz. Az egzotikum kultusza hihetetlen gazdagság lehetőségét csillantja fel, egy fordított Eldorádó megjelenését, ahol a kontinens ős és új lakosai visszanyerhetik elvesztett jólétüket. A turizmussal minden eladható a Fejlett Világ unalomba fásult vándorainak. A hatalmas fürdő

SZTE
Szeged, 2009
173 oldal

és kiránduló komplexumok mellett megjelenik a néprajzi tárgyak kereskedelme, ahol az eredeti, értékes kézműves termékek mellett ugyanúgy kelendő és eladható a rikító, műanyag andoki szőttes, a művészien megőregített „prehispán” kerámiák és szobrok, a műanyag zsinórral készült „őserdei” nyilak, stb. Vidéken az eddig alig megközelíthető indián falvak válnak turisták célpontjaivá, ahová emeletes buszok szállítják az új, poszthispán Egzotika istennő klienseit, hogy bepillantást nyerjenek az ott lakók „eredeti” életébe, akik, ha kell, előkotorják a már egy-két nemzedék óta nem használt ruhadarabjaikat, illetve a trópusokon félmeztelenre vetkőznek, előtte azonban a kíváncsi tekintetek elől gondosan elzárják az internetkapcsolattal ellátott helységeiket. A városokban egyéb mechanizmusok jelennek meg, amik azonban gyakran legalább annyira köszönhetőek a mesztic kultúra adaptáló képességének, mint a turizmusnak. Erre jó példa a tekno-ajmara zene, vagy a csolita wrestling bajnokság, mely hatalmas népszerűségnek örvend.

Utolsóként említeném az indián irredentizmus kérdését, melyet Anderle Ádám több másik cikkében is körüljár. Nem mulasztja el megemlíteni, hogy amíg a magyar köztudatban ez a kifejezés általában a területvesztés fogalmával párosul, addig az indián mozgalmakkal kapcsolatban egészen más a helyzet. Itt egy komplex kulturális, politikai és gazdasági reverziót jelent, gyakran összekapcsolódva az etnikum, a terület és a föld kérdésével, ahol főleg az utóbbi mindig is egy sarkalatos pontja volt a civil és politikai indián mozgalmaknak, s melyet egyetlen latin-amerikai országban sem sikerült eddig kielégítően rendezni, még az új, populista kormányoknak sem.

Szabó Henriette Éva